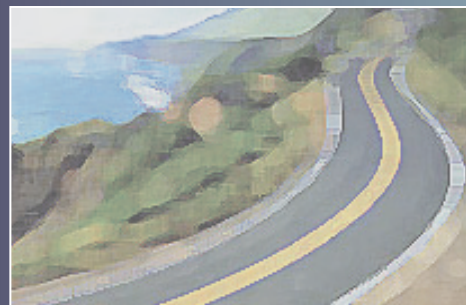

Stavovi i potrošnja turista
u cestovnim vozilima
na putovanju do primorskih
odredišta u Hrvatskoj

2005
TOMAS TRANZIT
Sažetak

Naručitelj:
**Ministarstvo mora,
turizma, prometa i razvitka
Republike Hrvatske**

**Stavovi i potrošnja turista
u cestovnim vozilima
na putovanju do primorskih
odredišta u Hrvatskoj**

2005
TOMAS TRANZIT

Sažetak

Naručitelj:
**Ministarstvo mora,
turizma, prometa i razvitka
Republike Hrvatske**

Autori:
**dr.sc. Siniša Horak
Zrinka Marušić, dipl. ing.
Višnja Mezak, ek.**

Suradnici:
**dr. sc. Sanda Čorak
dr. sc. Davor Krsić
dr. sc. Renata Tomljenović**

Vanjska suradnja:
HENDAL d.o.o., Zagreb

Grafički uredio:
Zoran Petrović

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
EXECUTIVE SUMMARY	6
1. UVOD	11
2. DEFINIRANJE TRANZITNOG TURIZMA	14
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	19
3.1. Ciljevi i sadržaj istraživanja	20
3.2. Metode i instrumenti istraživanja	20
3.3. Dizajn i veličina uzorka	22
3.4. Ponderiranje rezultata za goste koji su doputovali osobnim cestovnim vozilima	25
3.5. Obrada podataka i napomene za interpretaciju rezultata	27
4. STAVOVI I POTROŠNJA TURISTA U OSOBNIM CESTOVNIM VOZILIMA	29
4.1. Sociodemografska obilježja	30
4.2. Osnovna obilježja putovanja i boravka turista u destinaciji	32
4.3. Duljina i trajanje puta u Hrvatskoj do primorskih odredišta	32
4.4. Korištenje pojedinih vrsta cesta na putu do primorskih odredišta	34
4.5. Učestalost zaustavljanja u Hrvatskoj na putu do primorskih odredišta	37
4.6. Obilježja zaustavljanja u Hrvatskoj na putu do primorskih odredišta	40
4.7. Čekanja na prelazak hrvatske granice, naplatu cestarine i ukrcaj na trajekt	44
4.8. Stavovi turista o ponudi uz cestovne prometnice u Hrvatskoj	45
4.9. Konkurentnost ponude uz autoceste u Hrvatskoj	46
4.10. Stavovi o putovanju	48
4.11. Potrošnja turista u Hrvatskoj tijekom putovanja do primorskih odredišta	49
5. OBILJEŽJA PUTOVANJA TURISTA U AUTOBUSIMA	51
5.1. Stavovi autobusera o zaustavljanjima	52
5.2. Stavovi i potrošnja turista u autobusima	54
6. ZAKLJUČAK	59
LITERATURA I IZVORI PODATAKA	62
PRILOZI	65

SAŽETAK

sažetak

SAŽETAK

TOMAS TRANZIT 2005	<ul style="list-style-type: none"> Istraživanje stavova i potrošnje turista u cestovnim vozilima na putovanju do primorskih odredišta u Hrvatskoj u 2005. godini. Provodi se prvi puta, a naručitelj je Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka Republike Hrvatske.
Tranzitni turizam	<ul style="list-style-type: none"> Skup odnosa i pojava koje proizlaze iz potreba putnika tijekom putovanja preko područja koje za njih ne predstavlja ni ishodište ni odredište putovanja.
METODOLOGIJA	
Cilj istraživanja	<ul style="list-style-type: none"> Dobiti osnovne kvalitativne i kvantitativne informacije o turističkoj potražnji i potrošnji tijekom putovanja turista po hrvatskim cestama do primorskih odredišta.
Prostorni i vremenski obuhvat	<ul style="list-style-type: none"> Sedam primorskih županija (Istarska, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska). Srpanj - rujna 2005. godine.
Metoda prikupljanja	<ul style="list-style-type: none"> Pretežito osobni intervju s gostima koji su bili na početku svog odmora u primorskim destinacijama u Hrvatskoj, u manjem obimu samopopunjavanje upitnika. Telefonski intervju s pružiocima usluga autobusnog prijevoza (autobuserima i turističkim agencijama).
Sadržaj istraživanja	<ul style="list-style-type: none"> Definiran je na temelju pregleda inozemnih iskustava, istraživanja provedenog u Hrvatskoj 1989. godine te osnovne metodologije TOMAS istraživanja.
Instrument istraživanja	<ul style="list-style-type: none"> Upitnik, tiskan na hrvatskom i 9 stranih jezika. Sastavni dio upitnika bila je i karta Hrvatske na kojoj su bile označene sve autoceste, poluautoceste te najznačajnije alternativne državne, županijske i lokalne ceste, kao i granični prijelazi i trajektne linije. Ispitanici su na karti označavali ceste kojima su doputovali do svojih odredišta na obali ili na otocima.
Populacija	<ul style="list-style-type: none"> Turisti s ostvarenim barem jednim noćenjem u komercijalnom smještaju, koji su tijekom srpnja, kolovoza i rujna 2005. godine stigli u neko od odredišta u sedam primorskih županija cestovnim prijevoznim sredstvom, osobnim vozilom (automobilom, automobilom s kamp-kućicom, autodomom i motociklom) ili autobusom.
Uzorak - veličina	<ul style="list-style-type: none"> 2.987 ispitanika anketiranih u 61-om mjestu. 15 tvrtki u Hrvatskoj i inozemstvu koje pružaju usluge prijevoza autobusima, od čega dvije putničke agencije i 13 autobusera.
Uzorak - dizajn	<ul style="list-style-type: none"> Stratificirani slučajni uzorak. Stratifikacija prema županijama, vrsti smještajnih kapaciteta i zemlji porijekla turista. Okvir za izbor uzorka – turistički promet u 2004. godini. Osigurana reprezentativnost uzorka na razini županija s obzirom na vrstu smještajnog objekta i zemlju porijekla turista.
Ponderiranje	<ul style="list-style-type: none"> Rezultati za ispitanike koji su do svojih odredišta doputovali osobnim cestovnim vozilima ponderirani su ostvarenim turističkim prometom (brojem turističkih dolazaka osobnim cestovnim vozilima) primorskih županija u razdoblju srpanj-rujan 2005., na razini županije, smještajnog objekta i zemlje porijekla.
Prikaz rezultata istraživanja	<ul style="list-style-type: none"> Rezultati istraživanja prikazani su posebno za turiste koji su doputovali osobnim cestovnim vozilima (2.757 ispitanika) i za one koji su doputovali autobusima (230 ispitanika). Rezultati istraživanja za turiste koji su doputovali osobnim cestovnim vozilima prikazani su ukupno, prema županiji odredišta i zemlji porijekla turista.

REZULTATI	
TURISTI U OSOBNIM CESTOVNIM VOZILIMA NA PUTU DO PRIMORSKIH ODREDIŠTA	
Prijevozno sredstvo, duljina i trajanje putovanja u Hrvatskoj do primorskih odredišta	<ul style="list-style-type: none"> • Među osobnim cestovnim prijevoznom sredstvima prevladava automobil (91%), zatim autodom (5%) te motocikl (4%). • Prosječna duljina puta u Hrvatskoj do primorskih odredišta iznosila je oko 237 km; za domaće goste oko 301 km, a za inozemne goste oko 231 km u prosjeku. • Prosječno trajanje puta u Hrvatskoj, uključujući sva zaustavljanja i čekanja, kao i vrijeme provedeno na trajektu, iznosilo je oko 4,5 sata; za domaće goste 5,1 sat, a za inozemne 4,5 sati u prosjeku. • Za inozemne goste put do primorskih odredišta u Hrvatskoj predstavljao je oko 31% ukupno prijednog puta u kilometrima te oko 33% ukupnog vremena provedenog na putu.
Odabir cestovnih prometnica u Hrvatskoj	<ul style="list-style-type: none"> • Oko 83% turista koristilo je na putu do odredišta u Hrvatskoj hrvatske autoceste i poluautoceste. Prosječna duljina puta po autocestama i poluautocestama iznosila je 155 km, a po ostalim cestama 82 km.
Zaustavljanja u Hrvatskoj na putu do primorskih odredišta	<ul style="list-style-type: none"> • Na putu do primorskih odredišta, u Hrvatskoj se zaustavilo nešto više od dvije trećine turista (69%). • Turisti su se u prosjeku zaustavljali 1,3 puta (0,7 zaustavljanja u prosjeku na autocestama i poluautocestama i 0,6 zaustavljanja u prosjeku na državnim i ostalim cestama). Oni koji su se zaustavljali u Hrvatskoj, zaustavili su se u prosjeku 1,9 puta. • Turisti koji se na putu do odredišta nisu zaustavili u Hrvatskoj (31%) prešli su u prosjeku 105,5 km. Glavni razlog nezaustavljanja bio je nedostatak potrebe te, kao sekundarni razlog, nepostojanje atraktivnih sadržaja koji bi putnike motivirali na zaustavljanje. • Od ukupnog broja zaustavljanja, 54% je bilo na autocestama i poluautocestama, a 46% na državnim i ostalim cestama. • Glavni razlozi zaustavljanja turista u Hrvatskoj na putu do odredišta bili su toalet (30%) i uzimanje goriva (27%) te, nešto manje zastupljen, odmor od vožnje (15%). Posjet usputnoj turističkoj atrakciji bio je razlogom svega nešto manje od 5% svih zaustavljanja. • Turisti su na svim zaustavljanjima u Hrvatskoj ukupno proveli, u prosjeku, 67 minuta. Prosječno zaustavljanje trajalo je 35 minuta. Zaustavljanja na državnim i ostalim cestama u prosjeku su bila nešto duža u odnosu na zaustavljanja na autocestama i poluautocestama (41 minuta u odnosu na 31 minutu). • Glavni razlog neplaniranja posjete usputnoj turističkoj atrakciji na putu do odredišta u Hrvatskoj bila je želja da se što prije stigne do odredišta koju je navelo oko 70% turista te činjenica da je sve zanimljivo na putu već viđeno (19%), (kao posljedica velikog broja gostiju (72%) koji su Hrvatsku posjetili već tri i više puta). • Primarni izvor informacija o usputnim turističkim atrakcijama u mjestu stalnog boravka su bile preporuke rodbine i prijatelja, Internet te brošure i vlastito iskustvo. U Hrvatskoj, glavni izvor informacija bili su lokalni stanovnici i jumbo plakati ili drugi promotivni plakati uz cestovne prometnice te, nešto manje zastupljena, smeđa turistička signalizacija, brošure dobivene na graničnim prijelazima ili u objektima uz prometnice i turistički informacijski punktovi.

Čekanja na prelazak hrvatske granice, naplatu cestarine i ukrcaj na trajekt	<ul style="list-style-type: none"> Inozemni turisti su na prelazak hrvatske granice čekali u prosjeku nešto više od pola sata. Većina inozemnih turista (87%) ocijenila je vrijeme čekanja prihvatljivim za razdoblje visoke turističke sezone, dok je 11% gostiju, koji su u prosjeku na prelazak granice čekali oko 1,2 sata, duljinu čekanja ocijenilo neprihvatljivom. Prosječno vrijeme čekanja na naplatu cestarine na autocestama i poluautocestama u Hrvatskoj, za one koji su koristili navedene cestovne prometnice, iznosilo je manje od 15 minuta, što je za oko 90% turista bilo prihvatljivo vrijeme čekanja s obzirom na turističku sezonu. Oni koji su smatrali da vrijeme čekanja nije prihvatljivo, u prosjeku su čekali na naplatu cestarine oko 45 minuta. Prosječno vrijeme čekanja na trajekt bilo je oko 36 minuta i 88,5% gostiju ocijenilo ga je prihvatljivim s obzirom na turističku sezonu. Oni koji su vrijeme čekanja na ukrcaj smatrali predugim čekali su u prosjeku oko jedan i pol sat. 43% gostiju ocijenilo je opremljenost luka sadržajima koji olakšavaju čekanje neodgovorajućom.
Zadovoljstvo ponudom uz cestovne prometnice	<ul style="list-style-type: none"> Od petnaest elemenata turističke ponude uz autoceste i poluautoceste u Hrvatskoj, niti jednim elementom gosti nisu bili izrazito zadovoljni. Elementi kojima su gosti bili najzadovoljniji, a koji su dobili „srednji” stupanj zadovoljstva su: ljubaznost osoblja u pratećim uslužnim objektima uz autoceste i poluautoceste, dostatnost benzinskih postaja, kvaliteta ponude ugostiteljskih objekata i uredenost benzinskih postaja. Elementi turističke ponude uz autoceste i poluautoceste kojima gosti nisu bili zadovoljni odnose se na signalizaciju, prometnu i turističku, mogućnost dobivanja informacija o usputnim turističkim atrakcijama te dostatnost ugostiteljskih objekata, trgovina i odmorišta kao i uredenost i opremljenost odmorišta i trgovina. Elementi turističke ponude uz autoceste i poluautoceste kojima su gosti bili izrazito nezadovoljni odnose se na sanitarne čvorove, njihovu dostatnost i čistoću. Gotovo svi elementi ponude uz ostale cestovne prometnice u Hrvatskoj ocijenjeni su lošije u usporedbi s autocestama i poluautocestama.
Konkurentnost ponude uz hrvatske autoceste	<ul style="list-style-type: none"> Kao konkurentna prednost ponude na hrvatskim autocestama izdvojena je ljubaznost osoblja u pratećim uslužnim objektima uz autoceste. Izrazito boljom u Hrvatskoj, ljubaznost osoblja je ocijenjena u usporedbi s Grčkom, Mađarskom i Slovenijom. Ostali elementi ponude uz autoceste, od opremljenosti autocesta pratećim uslužnim objektima i kvalitete ponude u tim objektima, mogućnosti dobivanja informacija o usputnim turističkim atrakcijama pa do prometne i turističke signalizacije, ocijenjeni su lošijima u usporedbi s Francuskom, Njemačkom, Austrijom i Italijom, a boljima u usporedbi sa Španjolskom, Grčkom, Mađarskom i Slovenijom. Francuska i Njemačka posebno su se izdvojile kao zemlje sa značajno boljom opremljenosti autocesta pratećim uslužnim objektima i boljom kvalitetom ponude u tim objektima te boljom prometnom signalizacijom na autocestama.
Stavovi o putovanju	<ul style="list-style-type: none"> Poboljšana prometna dostupnost, kao posljedica izgradnje novih dionica autocesta i poluautocesta imala je presudnu ulogu pri odabiru destinacije za 13% gostiju, pri čemu je taj utjecaj izraženiji u dalmatinskim županijama i kreće se od 19% za destinacije u Dubrovačko-neretvanskoj županiji do 24% za destinacije u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Najveći broj gostiju na putovanju uvijek kad može odabire autocestu, ukoliko na određenom pravcu postoji, jer žele što prije stići do odredišta (64%). Autocesta se odabire i zbog sigurnosti putovanja (55%) te, u nešto manjoj mjeri, zbog očekivane više razine usluge u pratećim uslužnim objektima uz autoceste (41%).
Potrošnja turista	<ul style="list-style-type: none"> Prosječna potrošnja turista tijekom putovanja po Hrvatskoj do primorskog odredišta iznosila je u 2005. godini oko 20 eura po osobi. Na troškove goriva odnosi se u prosjeku oko 8 eura ili gotovo 40%, slijede troškovi cestarina u iznosu od 4,5 eura u prosjeku po osobi (22%) te trošak trajektnog prijevoza od oko 2 eura u prosjeku po osobi (11%). Oko 15% troškova tijekom putovanja ili 3 eura po osobi, odnosi se na hranu i piće u ugostiteljskim objektima, oko 9% ukupnih troškova ili nešto manje od 2 eura odnosi se na troškove kupnje u trgovinama uz prometnice i troškove kupnje suvenira, a preostali dio, od oko pola eura po osobi u prosjeku, na troškove eventualnog usputnog noćenja te na ostale troškove.

TURISTI U AUTOBUSIMA NA PUTU DO PRIMORSKIH ODREDIŠTA	
Duljina i trajanje putovanja u Hrvatskoj do primorskih odredišta	<ul style="list-style-type: none"> Putnici u autobusima, domaći i nozemni, u Hrvatskoj prosječno prevaljuju oko 393 km do odredišta, a samo inozemni putnici oko 409 km. Za taj je put svim putnicima u autobusima potrebno prosječno oko 7 sati, a samo inozemnim putnicima prosječno i nešto duže (7,3 sata). Inozemnim putnicima put u Hrvatskoj predstavljao je oko 36% ukupnog vremena putovanja od izvora putovanja u inozemstvu, odnosno oko 31% ukupno prijeđenog puta.
Vrsta korištenih cesta u Hrvatskoj	<ul style="list-style-type: none"> Oko 90% putnika u autobusima putovalo je, na putu do primorskih odredišta, barem jednim dijelom autocestama i poluautocestama u Hrvatskoj te se oko 72% ukupno prevaljenog puta u Hrvatskoj ostvarilo na autocestama i poluautocestama, a ostatak na ostalim cestama.
Zaustavljanja u Hrvatskoj na putu do primorskih odredišta	<ul style="list-style-type: none"> Na putu do odredišta, u Hrvatskoj se zaustavilo 81% autobusa. Prosječan broj zaustavljanja autobusa u Hrvatskoj na putu do odredišta je iznosio 1,6 od čega na autocestama i poluautocestama 1,2 a na ostalim cestama 0,4. Za one koji su se zaustavili u Hrvatskoj, prosječan broj zaustavljanja iznosio je 1,9. Putnici u autobusima su na zaustavljanjima ukupno proveli u prosjeku oko jedan sat. Prosječno trajanje jednog zaustavljanja je iznosilo oko 30 minuta. Za vrijeme zaustavljanja putnici su najčešće koristili toalet (oko 88%), a potom su stajanje iskoristili za odmor od vožnje (oko 57%). Oko 39% ispitanika je za vrijeme stajanja popilo piće u ugostiteljskom objektu, 34% je iskoristilo stajanje za konzumiranje jela u ugostiteljskom objektu, a 27% je nešto kupilo u trgovini. Svega oko 11% ispitanika je posjetilo usputnu turističku atrakciju. Najčešće je to bila Dioklecijanova palača u Splitu (oko 56%), zatim NP Plitvička jezera (oko 41%), katedrala sv. Jakova u Šibeniku, ali i Zagreb (oko 15%) te nekoliko drugih atrakcija. Glavni izvor informacija za takve posjete bile su preporuke turističke agencije (oko 74%).
Zadovoljstvo ponudom uz cestovne prometnice	<ul style="list-style-type: none"> Ispitanici ni jednom elementu prateće uslužne ponude uz ceste u Hrvatskoj nisu dali visoku ni višu ocjenu zadovoljstva i to kako na autocestama i poluautocestama tako ni na ostalim cestama. Srednje su bili zadovoljni jedino dostatnošću i kvalitetom ugostiteljskih objekata na ostalim cestama. Na autocestama i poluautocestama najslabijim je ocjenama ocijenjena čistoća sanitarnih čvorova, a na ostalim cestama ta je ocjena još niža.
Potrošnja turista	<ul style="list-style-type: none"> Nešto manje od tri četvrtine (72%) gostiju koji su do svojih primorskih odredišta putovali autobusom, ostvarilo je određenu potrošnju tijekom putovanja. Prosječna potrošnja po osobi svih ispitanika u autobusima iznosila je oko 11 eura. Oko 29% te potrošnje odnosi se na izdatke za hranu u ugostiteljskim objektima (3 eura u prosjeku), 21% (2,3 eura u prosjeku) na izdatke za piće u ugostiteljskim objektima, a slijede izdaci od 3 eura u prosjeku za kupnju (28%) i ostali izdaci u iznosu od 2,4 eura u prosjeku ili 22% (ulaznice za usputne turističke atrakcije i ostalo).

EXECUTIVE SUMMARY

Executive Summary

EXECUTIVE SUMMARY

TOMAS TRANZIT 2005	<ul style="list-style-type: none"> Survey on attitudes and expenditures of tourists in motor road vehicles on their journey to coastal destinations in Croatia in 2005. Conducted for the first time. Ordered by the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development of the Republic of Croatia.
Transit tourism	<ul style="list-style-type: none"> The set of phenomena and relations that arises from the passenger's needs while travelling across the area that is neither an origin nor a destination of a journey.
SURVEY METHODOLOGY	
Research goal	<ul style="list-style-type: none"> To define characteristics of demand and expenditures of tourists using Croatian road network while travelling in motor road vehicles to the coastal destinations.
Time and area frame	<ul style="list-style-type: none"> Seven coastal counties (County of Istria, Primorje-Gorje, Lika-Senj, Zadar, Šibenik-Knin, Split-Dalmatia and Dubrovnik-Neretva). July to September 2005.
Methods of data collection	<ul style="list-style-type: none"> Mostly personal interviews with tourists upon their arrival by motor road vehicles to the Croatian coastal destinations; partly self-completion. Telephone interview with bus transport suppliers (coach companies and travel agencies).
Scope of research	<ul style="list-style-type: none"> Based on the relevant literature review, primary research conducted in Croatia in 1989 and standard TOMAS methodology.
Survey instrument	<ul style="list-style-type: none"> Questionnaire, in Croatian and nine foreign languages. Map of Croatia where all motorways and the selection of the most important state, county and local roads were marked, as well as the most frequent border crossings and car-ferry lines. The respondents were marking the roads they used while travelling to their coastal destination in Croatia.
Population	<ul style="list-style-type: none"> Tourists with at least one overnight in commercial accommodation facilities in one of the seven Croatian coastal counties in July, August and September 2005 who arrived by personal road motor vehicle (car, caravan, motor home or motorcycle) or by bus.
Sample size	<ul style="list-style-type: none"> 2987 interviews in 61 destinations. 15 firms in Croatia and abroad who provide service of bus transport, out of which two travel agencies and thirteen coach companies.
Sample design	<ul style="list-style-type: none"> Stratified random sampling. Strata: county, type of accommodation facilities and country of origin. Sample frame – tourist arrivals in 2004. Representative sample on a county level, type of accommodation facility and country of origin.
Post stratification	<ul style="list-style-type: none"> All survey results for the respondents in personal motor road vehicles were corrected by 2005 data on registered tourists' arrivals in seven coastal counties in period July - September 2005, corrected for the proportion of arrivals by motor road vehicles (by the county, type of accommodation facility and country of origin).
Presentation of results	<ul style="list-style-type: none"> Survey results are presented separately for tourists who arrived by personal motor road vehicles (based on 2757 respondents) and those that arrived by bus (based on 230 respondents). Survey results for tourists who arrived by personal motor road vehicles are analysed by county and by the country of tourist's origin.

RESULTS	
TOURISTS IN PERSONAL MOTOR ROAD VEHICLES (CAR, CARAVAN, MOTOR HOME, MOTORCYCLE)	
Type of motor road vehicle, length and duration of trip to Croatian coastal destinations	<ul style="list-style-type: none"> The majority of tourists arrived by car (91%), followed by motor home (5%) and motorcycle (4%). The average length of journey towards coastal destinations in Croatia was about 237 km; domestic and foreign tourists travelled 301 and 231 km on average, respectively. The average journey in Croatia, including all stops, waiting time at border-crossings, ferry and pay toll, as well as time spent on ferry was 4.5 hours; 5.1 hours for domestic and 4.5 hours for foreign tourists on average. Journey in Croatia was about 31% of total number of kilometers and about 33% of total travel time for foreign tourists.
Selection of road in Croatia	<ul style="list-style-type: none"> Croatian motorways were used by 83% of tourists travelling to the coastal destinations. Tourists travelled on average 155 km on motorways and 82 km on state, county and local roads.
Stops along the roads in Croatia while travelling to the coastal destinations	<ul style="list-style-type: none"> Approximately two-thirds of tourists (69%) stopped in Croatia at least once on their journey to the coastal destinations. The average number of stops was 1.3 (0.7 stops on motorways and 0.6 stops along other roads). Those who stopped at least once, stopped 1.9 times on average. Those who did not stop in Croatia on their trip to coastal destinations (31%) realised, on average, 105.5 kilometers on Croatian road network. The primary reason for not stopping was the lack of need. The secondary reason was the lack of the interesting attractions that would motivate passengers to stop. Out of all stops along the roads in Croatia, 54% were along motorways and 46% along other roads. The primary reason for stopping was toilet (30%) and fuel (27%) following by the "rest from driving" (15%). Visiting tourism attractions along the roads was main reason for less than 5% of total number of stops. Total duration of all stops in Croatia for tourists travelling to the coastal destinations was 67 minutes on average. The average time per stop was 35 minutes. Stops on state, county and local roads were on average longer than those on Croatian motorways (41 and 31 minutes, respectively). The main reasons tourists were not planning to visit any tourism attraction in Croatia en route to their coastal destination was desire to arrive at destination as soon as possible (70%) and the fact that everything of interest had already been seen (19%), (as the consequence of high proportion of those (72%) who already visited Croatia for three or more times). Recommendations by friends and relatives, Internet, brochures and personal experience were sources of information about en route tourism attractions in Croatia used by tourists while still at home. The main sources of information about en route tourism attractions while travelling in Croatia were local residents, billboards and other posters along the roads, while less used were brown tourism signage, brochures obtained at border-crossings, roadside facilities or tourism information centers.

Waiting time on Croatian border-crossings, pay toll and ferry	<ul style="list-style-type: none"> Foreign tourists were waiting on Croatian border-crossings about half an hour on average. The majority of tourists (87%) evaluated that time as acceptable regarding the period of high tourism season. Those who found waiting time on border-crossings unacceptable were waiting, on average, 1.2 hours. The average waiting time for paying the road-toll on Croatian motorways, for those using them, was less than 15 minutes and 90% of tourists evaluated it as acceptable regarding the high tourism season. Those who found waiting time unacceptable were waiting about 45 minutes on average. The average time waiting for ferry was 36 minutes and 88,5% of tourists found it acceptable. Those who found it unacceptable were waiting one and half hour on average. Among tourists using ferry in Croatia to reach coastal destination, 43% considered ferry harbours not well supplied with goods and services that relieve the waiting time.
Satisfaction with offer along the roads in Croatia	<ul style="list-style-type: none"> Tourists were not very satisfied with any of fifteen elements of roadside offer along motorways in Croatia. The elements tourists were the most satisfied with were: friendliness of roadside facility service staff along motorways, sufficiency of petrol stations, quality of restaurants/cafés and quality and appearance of petrol stations. Elements of roadside offer along motorways in Croatia tourists were not satisfied with include traffic and tourism signage, possibility of obtaining information about attractions and other tourism products, sufficiency of restaurants/cafés, shops, rest area and appearance and the equipment of those facilities. The worst evaluated elements of roadside offer along motorways in Croatia include sufficiency and cleanliness of the roadside toilet facilities. Almost all of the elements of roadside offer along the state, county and local roads were evaluated as worse in comparison to those along Croatian motorways.
Competitiveness of roadside offer along Croatian motorways	<ul style="list-style-type: none"> As an advantage of Croatian roadside offer along motorways tourists recognized the friendliness of roadside facility service staff. It was evaluated as significantly better in Croatia in comparison to Greece, Hungary and Slovenia. Other elements of roadside offer along motorways in Croatia, from the sufficiency of roadside service facilities, their quality, possibility of obtaining information about attractions and other tourism products, to the traffic and tourism signage along motorways, were evaluated as worse in Croatia in comparison to France, Germany, Austria and Italy, and as better in Croatia in comparison to Spain, Greece, Hungary and Slovenia. France and Germany are pointed out as the countries with significantly better equipment and the quality of roadside facilities along their motorways as well as better traffic signs on motorways.
Attitudes towards travel	<ul style="list-style-type: none"> Improved transport accessibility of a destination, as a result of the construction of new motorways in Croatia lately, had major influence to destination choice for 13% of tourists. That influence was more expressed among tourists travelling to destinations in Dalmatia (from 19% to 24% of tourists in County of Dubrovnik-Neretva and County of Split-Dalmatia, respectively). The majority of tourists prefer motorways whenever possible because they want to arrive at destination as soon as possible (64%). Tourists also prefer motorway because of higher level of safety (55%) and because of higher level of service quality of roadside facilities (41%).
Expenditures in Croatia during the journey to coastal destinations	<ul style="list-style-type: none"> Average expenditure per person while travelling to the Croatian coastal destinations was 20 Euro (trip within Croatia, only). The majority of that amount was spent on fuel (8 Euro or 40% on average), road-toll (4.5 Euro or 22% on average) and ferry (2 Euro or 11% on average). Further 15% or 3 Euro per person was spent on food and drinks in roadside facilities; 9% or somewhat less than 2 Euro per person was spent on shopping (in roadside stores or souvenir shops) while the rest (about 0.5 Euro per person) was spent on other things, including overnight.

BUS TOURISTS ON THEIR JOURNEY TO THE CROATIAN COASTAL DESTINATIONS	
Length and duration of trip to Croatian coastal destinations	<ul style="list-style-type: none"> The average length of journey towards coastal destinations in Croatia for those travelling by bus was about 393 km; foreign tourists travelled 409 km on average. The average travel time in Croatia, including all stops, waiting time at border-crossings, ferry and pay toll, as well as time spent on ferry was 7 hours; 7.3 hours for foreign tourists on average. Journey in Croatia was about 31% of total number of kilometers and about 36% of total travel time for foreign bus tourists.
Type of roads used in Croatia	<ul style="list-style-type: none"> Majority of tourists in buses travelled on Croatian motorways (90%) at least part of their trip in Croatia. Out of total number of kilometers in Croatia, about 72% on average was on motorways.
Stops along the roads in Croatia while travelling to the coastal destinations	<ul style="list-style-type: none"> About 81% of tourists in busses stopped in Croatia at least once on their journey to the coastal destinations. The average number of stops was 1.6 (1.2 stops on motorways and 0.4 stops along other roads). Those who stopped at least once, stopped 1.9 times on average. Total duration of stops in Croatia for tourists travelling to the coastal destinations by bus was one hour on average. The average time per stop was 30 minutes. The time during stops bus passengers used mostly for toilet (88%) and rest from driving (57%). About 39% of tourists had drinks while 34% had food in roadside facilities. Shopping was the activity participated by 27% of tourists. Only 11% of tourists visited a tourism attraction on their trip to coastal destinations in Croatia. Tourism attractions included Palace of Dioclecian in Split (56%), national park Plitvice lakes (41%), cathedral of St. Jacobs in Šibenik, city of Zagreb (15%) and others. Recommendation by travel agency was the primary information source about attractions visited.
Satisfaction with offer along the roads	<ul style="list-style-type: none"> Tourists were not very satisfied with any of fifteen elements of roadside offer along motorways, as well as along state, county and local roads in Croatia. The elements tourists were the most satisfied with were sufficiency and the quality of restaurants/café's along state, county and local roads. The worst evaluated element of roadside offer along motorways, as well as along other roads in Croatia was the cleanliness of the roadside toilet facilities.
Expenditures of bus tourists in Croatia during the journey to coastal destinations	<ul style="list-style-type: none"> About 72% of tourists travelling to Croatian coastal destinations by bus realised at least some expenditures along the journey in Croatia. Average expenditure per person while travelling to the Croatian coastal destinations by bus was 11 Euro (trip within Croatia, only). Out of 11 Euro, 3 and 2.3 Euro on average (29 and 21%) were spent on food and drinks in roadside facilities, respectively. Shopping expenditures (in roadside stores or souvenir shops) were 3 Euro (28%) on average, while 2.4 Euro on average (22%) was spent on something else (entrance fees etc.).